

دستور خطّ فارسی (۳)

املائی بعضی کلمات دستوری

توضیحات	مثال	نوع کلمه	نُسخه
کلمات مختوم به صامت منفصل + ام، ای، ... کلمات مختوم به صامت متصل + ام، ای، ... کلمات مختوم به /آ/ + ام، ای، ... کلمات مختوم به /او/ + ام، ای، ... کلمات مختوم به /ـُ/ + ام، ای، ... کلمات مختوم به /ـِ/ + ام، ای، ... کلمات مختوم به /ای/ + ام، ای، ... کلمات مختوم به /ای/ + ام، ای، ...	خشنودم، خشنودی، خشنود است، خشنودیم، خشنودید، خشنودند پاکم، پاکی، پاک است، پاکیم، پاکید، پاک اند دانایم، دانایی، داناست، داناییم، دانایید، دانایند دانشجویم، دانشجویی، دانشجوست، دانشجویم، دانشجوید، دانشجویند گوینده‌ی رادیوام، گوینده‌ی رادیوای، گوینده‌ی رادیوست، گوینده‌ی رادیوایم، گوینده‌ی رادیواید، گوینده‌ی رادیواند خسته‌ام، خسته‌ای، خسته است، خسته‌ایم، خسته‌اید، خسته‌اند اهل‌ری‌ام، اهل‌ری‌ای، اهل‌ری‌است، اهل‌ری‌ایم، اهل‌ری‌اید، اهل‌ری‌اند قاضی‌ام، قاضی‌ای، قاضی‌است، قاضی‌ایم، قاضی‌اید، قاضی‌اند	ام - ای - است ... (صورت‌های تصریفی فعل بودن)	۱
کلمات مختوم به صامت منفصل + ام، آت، ...	برادرم، برادرت، برادرش، برادرمان، برادرتان، برادرشان	آم، آت، آش (ضمایر متصل)	۲

نوع کلمه	مثال	توضیحات
ملکی، اضافی (و مفعولی)	<p>کتابم، کتابت، کتابش، کتابمان، کتابتان، کتابشان جایم، جایت، جایش، جایمان، جایتان، جایشان عمویم، عمویت، عمویش، عمویمان، عمویتان، عمویشان خانهام، خانہات، خانہاش، خانہمان، خانہتان، خانہشان بیام، بیات، بیاش، بیمان، بیتان، بیشان کشتیام، کشتیات، کشتیاش، کشتیمان، کشتیتان، کشتیشان رادیوام، رادیوات، رادیواش، رادیومان، رادیوتان، رادیوشان</p>	<p>کلمات مختوم به صامت متصل + ام، ات، ... کلمات مختوم به /آ+ام، ات، ... کلمات مختوم به /او+ام، ات، ... کلمات مختوم به /ـ+ام، ات، ... کلمات مختوم به /ای+ام، ات، ... کلمات مختوم به /ای+ام، ات، ... کلمات مختوم به /ـ+ام، ات، ...</p>
۳ ای	ای خدا، ای که	حرف ندا همیشه جدا از منادا نوشته می شود.
۴ این، آن، همین، همان	این جانب، همان کس	کلمات مستقل به شکل جدا نوشته می شوند.
۵ به	<p>بدین، بدان، ... بگفتم، بنویسیم، بساز و بفروش بلاعوض، بعینه به او گفتم به سر بردن</p>	<p>«به» در کلمات سه ردیف اول، پیوسته نوشته می شود. املاي «به» در بقیه ی کلمات به شکل جدا آموزشی تر است.</p>

توضیحات	مثال	نوع کلمه	ن.ج.
	به سختی کار می کند. منزل به منزل سخن او به روز است.		
معمولاً جدا نوشته می شوند.	بی گمان، بی تردید (استثنا: بیهوده، بیزار)	بی	۶
معمولاً جدا نوشته می شوند.	کوچک تر، بزرگ ترین (استثنا: بهتر، کهنتر، مهتر و بیشتر)	تر، ترین	۷
جدا نوشته می شوند. در صورتی که این کلمه «پسوند» باشد، معمولاً پیوسته نوشته می شود: باغچه، بیلچه	چه قدر، چه طور، چه سان و ... (استثنا: چرا، چگونه) آن چه، چنان چه	چه	۸
جدا نوشته می شود.	کتاب را، وی را، تو را (استثنا: چرا، مرا)	را	۹
در متون شعری کلماتی مانند: کاین، کآن، کاندر و ... پیوسته نوشته می شوند.	آن که، چون که و ...	که	۱۰
برخلاف متون قدیم امروز «می» و «همی» همه جا جدا نوشته می شوند.	می رود، همی گفت	می و همی	۱۱
در دستور خط گذشته، نشانه ی جمع «ها» بیشتر متصل نوشته می شد. جدانویسی این کلمات آموزشی تر است.	کتاب ها، قلم ها	ها	۱۲

توضیحات	مثال	نوع کلمه	نُسخه
«هم» با کلمات یک‌هجایی (بخشی) معمولاً پیوسته نوشته می‌شود و در بقیه جداست.	همدم، همراز، همشهر(ی)، همسر هم کلاس، هم طبقه، هم نشین و ... (استثنا: همسایه، همشیره)	هم	۱۳
به ترتیب کلمات مختوم به صامت منفصل، صامت متصل، -/ای/، /ای/، /آ/، /او/، /أ/ + ی	جوانمردی، دوستی، خانه‌ای، تیزی‌ای، کشتی‌ای، دانایی، دانشجویی، خلای	ی (نکره، مصدری و نسبی)	۱۴
کلمات مختوم به /آ/، /او/، /-/، -/و/ + ی میانجی در کلمات مختوم به /آی/ و /ای/ + ی میانجی، ی میانجی نوشته نمی‌شود.	دانا‌ی راز، سبوی آب، خانه‌ی من، خانه‌ی من (به دو شکل)، رادیوی من، جلوی خانه، جلو خانه (به دو شکل)، کشتی نوح (بدون «ی» اضافه)	ی، ء (میانجی بزرگ و کوچک)	۱۵

فعّالیت

از متن درس‌های ۱۳ تا ۲۱ کتاب‌های زبان و ادبیات فارسی (۳) املا

بنویسید.

جرگه چي ها - مزارع مشخصه - كتاب ابوالمشاغل - حياط محقر - روحانيون حوزة ها - تلمذ
 و تحصيل - موقر و آرام - خلوص و طهارت - خان قداره كش - مسامحه و كُندی - مبارز
 تمام عيار - نقاط ضربه پذير - صحيح مصباح الهدايه - عصاره و فشرده - صحابي و تابعي -
 زُهاد و نُسّاك - اسرار و رموز - مناصبِ عالي - استغنا و طمأنينه - دفع زكام - محاسن
 و فضایل - فرق متصوفه - اصحاب صُفّه - تأويل و توجيه - فرايض و سُنن - فضایل و
 نوافل - لذتِ مُناجات - عزّت و هيبت - پيشواي خلايق - خلاصه و زبده - وارث انبيا -
 مُحَبّ و مُشفق - رموز و اصطلاحات - كتاب مرآت المحققين - نظام احسن - مذمت و
 بدگویی - تلقين و تکرار - مثنوی منطق الطير - حلّ و عقد - تعب و سختی - وادی
 استغنا - بحر بی پایان - تحير و سرگستگی - عقبه ی راه - دست خایان و انگشت گزان -
 طوطی خوش حنین .